

ANTHONY BURGUESS, UN APUNT
Isidor Cònsul

Aquests darrers deu o quinze anys han sovintejat els crítics amb vocació de Plutarc, entestats a mesurar els canons de vida paral·lela que eren possibles d'establir entre Graham Greene i Anthony Burgess, dos homes de lletres contundents de les lletres angleses contemporànies. Ambdós escriptors han compartit, efectivament, la nacionalitat britànica, una explícita professió de fe catòlica, la mena d'esperit crític esmolat a l'anglosaxona manera i una flaca per l'auto-exili -és una manera de dir- a terres de vora la Mediterrània i al sud de França. Graham Greene va viure un grapat d'anys a Antibes i Anthony Burgess ho ha fet a cavall de Mònaco i Itàlia. Un parionatge que sembla certament fàcil i els més saberuts encara hi afegeixen la flaca compartida pel bon whisky i unes mateixes marques de tabac.

Ben mirat, però, la cosa no és tan clara. Anthony Burgess ha estat un torrent de producció vària, un tipus de paraula lleugera, polèmica fàcil i pensament sacsejat per contradiccions sovint insolubles. Sembla més aviat lluny, doncs, de la serenor i apacible tranquil·litat que traslluïa Graham Greene. Discussor empedreït i sempre a punt per a la controvèrsia, Anthony Burgess era defensor del llatí, advocat de l'església preconciliar i enemic de la sotragada iniciada per Joan XXIII. Per això s'ha presentat, sovint, amb la paradoxa del visionari apocalíptic que sap nedar i guardar la roba. Com qui diu, una mena de trasbalsador integrat.

Sens dubte, la seva ha estat una personalitat complexa i rica de matisos. Un torrent desordenat i tempestuós: músic, escriptor, crític literari i gastronòmic, i lingüista, entre altres feines. Com a lingüista se li recorda la creació d'un hipotètic llenguatge prehistòric al film A la recerca del foc i, de fet, el llenguatge "nadsat" de la La taronja mecànica, barreja inventada

de rus i d'anglès, és un dels recursos més eficaços i inqüestionables de la seva obra més popular i coneguda. Perquè Anthony Burgess ha estat, sobretot, el novel·lista de La taronja mecànica (1962), una obra titllada de futurista -i ho fou, certament-, tot i que cada any que passa n'accentua més la ingenuïtat quan es compara amb l'evolució real de la societat. Stanley Kubrick en féu una magnífica versió fílmica que remarcava l'atracció repulsiva d'Alex, el protagonista, "El Vostre Humil Narrador": un tipus amb l'encert de ser paradoxal, atractiu i inquietant alhora. Un personatge brutal que conjumina i sintetitza la violència més ferotge amb l'humor més càustic i la badoqueria més infantil.

L'escriptor, però, s'havia manifestat molt abans: en les novel·les de la trilogia malaia, a mitjan dels anys cinquanta, i en les que arribaren falcades per l'èxit de A Clockwork Orange (1962). També per la recreació novel·lesca de la vida amorosa de Shakespeare i una discutida guia de la novel·la contemporània The Novel Now (1967-1972). Tot i que ha estat molt de temps ignorat per la crítica anglesa, llegir-lo ha suposat sempre el plaer d'una certa irritabilitat i la fascinació per un creador culte, apassionat i brillant. Plaer i fascinació que acostumen a nèixer en paral·lel, de la mateixa manera que han irritat les seves demagògies i sortides de to.